

มุมมองด้านจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564
ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก
Ethical Views On Abortion In Thailand Under The Penal Code
Amendment Act (No. 28) B.E. 2564 According To
The Teaching Of The Catholic Church

ฤทธิกรณ์ เวหาภูจันท์

Ritthikon Wehapuchan

*ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทววิทยาจริยธรรม คณะศาสนศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

*Master of Arts Program in Moral Theology, Faculty of Divinity, Saengtham College

บาทหลวง ดร. พิเชฐ แสงเทียน

Rev. Dr. Pichet Saengthien

*คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม (วิทยาเขตเซเวียร์ เชียงราย)

*Faculty of Arts, Saengtham College (Xavier Campus, Chiang Rai)

ผศ. ดร. ลัดดาวรรณ ประสูตร์แสงจันทร์

Asst. Prof. Dr. Laddawan Prasootsaengchan

*คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

*Faculty of Education, Saengtham College

ข้อมูลบทความ

รับบทความ 26 มิถุนายน 2567

แจ้งแก้ไข 10 กันยายน 2567

ตอบรับบทความ 16 กันยายน 2567

บทคัดย่อ:

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เปรียบเทียบมุมมองจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก 2) แนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนและการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปรียบเทียบมุมมองจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

กฎหมายการทำแท้งของประเทศไทย (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความถูกต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ข้อ 28 โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของหญิงผู้ตั้งครรภ์และสิทธิในการมีชีวิตของทารกในครรภ์มีความสมดุลมากขึ้น โดยนำช่วงระยะเวลาการตั้งครรภ์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ในขณะที่พระศาสนจักรคาทอลิกยืนยันหลักการเดิมที่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งในทุกกรณี และให้ความสำคัญกับคุณค่าการกระทำของมนุษย์ ความดีสูงสุดที่ใช้เป็นเกณฑ์กำหนดในเรื่องการทำแท้งนั้น ไม่ได้อยู่ที่ความสมดุลของเสรีภาพในร่างกายของหญิง และสิทธิการมีชีวิตอยู่ของทารกในครรภ์ แต่อยู่ที่พระเจ้าเป็นผู้สร้างชีวิตและทรงเป็นเจ้าของชีวิต ชีวิตของทารกในครรภ์จะถูกล่วงละเมิดไม่ได้ตามบัญญัติประการที่ 5 ของบัญญัติ 10 ประการ และมาตรฐานที่วัดการกระทำของมนุษย์ คือ การทำแท้งโดยจงใจทุกกรณีเป็นความผิดศีลธรรมอย่างร้ายแรง และมีโทษหนักตามกฎหมายพระศาสนจักร ศีลธรรมตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกมุ่งที่ความดีสูงสุดให้คุณค่าต่อการปกป้องชีวิตมนุษย์นับตั้งแต่มีการปฏิสนธิการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อบทบัญญัติของพระเจ้าครอบคลุมทั้งทารกในครรภ์ หญิงผู้ตั้งครรภ์รวมถึงบุคคลอื่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการทำแท้งด้วย

2. แนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนและการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

2.1 แนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนเรื่องการทำแท้งในประเทศไทย 1) ควรมีการจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับการทำแท้งระดับทางการและนำเอกสารเผยแพร่ที่เข้าใจง่ายออกมาเตือนและอธิบายอย่างต่อเนื่อง 2) ควรมีการอธิบายข้อคำสอนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำแท้งนอกจากการสอนคำสอนในห้องเรียน การเทศน์สอนโดยพระสงฆ์การเผยแพร่ในสื่อต่างๆ 3) ควรมีการเผยแพร่เอกสารคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งเพื่อให้เข้าถึงคริสตชนทุกสถานภาพ ให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง รู้วิธีป้องกันและวิธีการแก้ไข 4) ควรมีการสอนคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง ในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาที่ 6 และระดับอุดมศึกษา 5) พระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทยควรมีรูปแบบคำสอนหรือหลักสูตรคำสอนที่ชัดเจน เพื่อใช้สอนสัตบุรุษทั่วไปเรื่องการทำแท้งตามกฎหมายใหม่ในบริบทคริสตชน 6) ควรมีการพิจารณาถึงรูปแบบการสอนคำสอนที่เหมาะสมกับบุคคลที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้งหรือผู้ที่ต้องการปรึกษาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้ง 7) ควรทบทวนและเน้นย้ำคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งให้แพทย์ พยาบาลและผู้เกี่ยวข้องในด้านสุขภาพ เพื่อการไตร่ตรองมโนธรรมของตน 8) ควรมีการส่งเสริมการหล่อหลอมมโนธรรมตามคำสอนพระศาสนจักรให้แก่ผู้ที่ต้องการทำแท้งหรือมีปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ รวมไปถึงคริสตชนในทุกช่วงวัยเพื่อให้เข้าใจในหลักคำสอนและมีมโนธรรมที่ถูกต้อง

2.2 แนวทางการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย 1) ควรเริ่มต้นที่รากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ของคริสตชนกับพระเยซูเจ้าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระเยซูเจ้า 2) ควรส่งเสริมให้คริสตชนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องต้นกำเนิดของชีวิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อที่บรรดา คริสตชนจะสามารถเข้าใจ ถึงพื้นฐานของหลักคำสอนในพระศาสนจักร 3) ควรมีการอภิบาลที่ไม่ขาดช่วงใน ทุกช่วงชีวิต และให้ครอบคลุมคริสตชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ หรือปัญหาการทำแท้งให้เปิดใจรับฟังคำสอนอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา 4) บาทหลวง นักบวช ครูคำสอนต้องมีหน้าที่อภิบาลคริสตชนเขาให้เข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น และควรเป็นตัวแทนสื่อกลางในงานอภิบาล และปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามให้กับเด็กๆ และเยาวชนในชุมชนของตนเอง 5) ควรมีการอภิบาลเวชบุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำสอน คำแนะนำที่ชัดเจนให้กำลังใจและพลังในการยืนหยัดทำสิ่งที่ถูกต้องตามมโนธรรมที่ถูกต้องของตน 6) ควรมีการอภิบาลเวชบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ซึมโนธรรมตัดสินใจอย่างถูกต้องตามหลักคำสอนของพระศาสนจักร

คำสำคัญ : การทำแท้ง; ประมวลกฎหมายอาญา; คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก; จริยศาสตร์

Abstract:

The goals of this qualitative research were to 1) compare the ethical views on abortion in Thailand under the Penal Code Amendment Act (No. 28) B.E. 2564 according to the teaching of the Catholic Church; and 2) examine the catechism of the Catholic Church and pastoral care guidelines in relation to abortion in Thailand. Data from a group of 11 experts were gathered through a group discussion. The collected data was examined using content analysis.

The findings of this study are as follows:

1. Ethical views on abortion in Thailand under the Penal Code Amendment Act (No. 28) B.E. 2564 according to the teaching of the Catholic Church.

The Abortion Law of Thailand (No. 28), 2021, has been amended to ensure that it is consistent with Article 28 of the Kingdom of Thailand's Constitution, which emphasizes the protection of the rights and dignity of pregnant women and places value on the life of a human who is to be born (fetus). While the Catholic Church reaffirms the original doctrine against abortion in all instances and focuses on the value of human action, the ultimate goodness used as a criterion for abortion is found not in the balance of the woman's bodily freedom and the right to life of the fetus but in God as the creator of life and the owner of life. Therefore, the life of the unborn child cannot be violated. According to the Fifth Commandment, "You shall not kill," which governs human behavior, direct abortion, or the intentional killing of a human being in the womb, is always morally wrong because of the right to life as a person. The Church attaches the canonical penalty of excommunication to this crime against human life. "A person who procures a completed abortion incurs excommunication" (Code of Canon Law, can. 1398). The teachings of the Catholic Church aim for the ultimate dignity

of life, which must be protected with the utmost care from the moment of conception. Human beings are to be respected according to God's commandment; this includes fetuses, pregnant women, and those involved in abortion.

2. Guidance of the catechism of the Catholic Church and pastoral care of abortion in Thailand.

2.1 Advisory of catechism of Catholic Church in Thailand 1) Official documents about abortion written in simple language should be published and made available to Christians. 2) There should be explanations of various doctrines about abortion in catechism courses, homilies, and mass media. 3) All Christians should have access to the abortion doctrine in order to learn more about it, understand how to prevent it, and discover how to address it. 4) The school has to teach the Catholic teachings on abortion, beginning from Grade 7, and continue through college. 5) The Catholic Church in Thailand should provide a clear form of teaching or curriculum to teach Christians about abortion in a Christian context. 6) To assist those who have experienced problems related to abortion or those who need guidance with an undesired pregnancy and abortion, appropriate catechism teaching methods should be utilized. 7) Doctors, nurses, and other health-care workers should research and update their knowledge of Catholic teachings. This can help them to practice their moral obligation and to examine their consciences in this matter. 8) Forming of conscience regarding to the teaching of the Church is encouraged for those who want to abort and those who are unintentionally pregnant, including all Christian to understand the teaching and has concise conscience.

2.2 Pastoral guidance on abortion in the Catholic Church of Thailand. 1) Every Christian must build a strong relationship with Jesus Christ and follow to His teachings. 2) The Church should encourage Christians to learn about the fundamental Church teachings in order for them to understand the origin of life

and the dignity of human beings. 3) There should be ongoing pastoral care in all stages of life for all groups of Christians, especially those who have problems with unwanted pregnancy or abortion, so that they will be open-minded and attentive to the Church's teachings consistently. 4) Priests, religious leaders, and catechists are responsible for pastoring Christians to understand human values and dignity. They should be involved in pastoral work and cultivate good moral values and ethics among children and youth in their own communities. 5) Pastoral care should be provided to those associated with this ministry to ensure that they will receive clear guidance, encouragement, and the courage to constantly live their lives in accordance with their right conscience. 6) Medical pastoral attention is needed for those included in the case for they will be able to use their conscience correctly according to the teaching of the Church.

Keywords : Abortion; Penal Code; Teachings of Catholic Church; Ethic

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทำแท้งเป็นปัญหาทางจริยศาสตร์ที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโลกปัจจุบันและ มีท่าทีว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากสาเหตุที่หลากหลาย เช่น ภาวะจำเป็นที่ส่งผลถึงสุขภาพและชีวิตของผู้เป็นแม่หรือลูกในครรภ์ ภาวะไม่พร้อมตั้งครรภ์ของผู้เป็นแม่ ทั้งจากแม่วัยรุ่นหรือแม่ที่ถูกข่มขืน การที่มนุษย์มีค่านิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมที่ส่งผลให้มนุษย์ลดคุณค่าของชีวิตและคุณค่าทางศีลธรรม มองเรื่องการทำแท้งเป็นทางออกของผู้ที่เห็นแก่ตัวและมีจิตใจที่ขาดคุณธรรม

เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564 ประเทศไทยได้มีการประกาศกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งฉบับใหม่ ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 เป็นฉบับที่ได้แก้ไขมาตรา 301 และมาตรา 305 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 4/2563 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 วินิจฉัยว่า บทบัญญัติความผิดฐานหญิงทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก ตามมาตรา 301 นั้นขัดหรือแย้งต่อมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ ความผิดฐานทำให้แท้งลูกมีเจตนารมณ์และคุณธรรมทางกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองชีวิตของทารกในครรภ์ โดยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมนุษย์

ที่กำลังจะเกิดมา แต่เนื่องจากรากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคมประกอบด้วย การคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์และสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ต้องให้เกิดความสมดุลกันโดยอาจต้องนำช่วงระยะเวลาการตั้งครรภ์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยพระราชบัญญัติฯ ฉบับใหม่ได้ระบุให้ใช้ มาตรา 301 ใหม่แทนมาตรา 301 ในฉบับเดิมโดยฉบับใหม่นี้ระบุไว้ว่า “หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกขณะมีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และให้ใช้ มาตรา 305 ใหม่ (แทนมาตรา 305 ในฉบับเดิม โดยฉบับใหม่ระบุไว้ว่า “มาตรา 305 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 301 หรือมาตรา 302 เป็นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภา ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้กระทำไม่มีความผิด 1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจาก หากหญิงตั้งครรภ์ต่อไปจะเสี่ยงต่อการได้รับอันตราย ต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจของหญิงนั้น 2) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่าหากทารกคลอดออกมาจะมีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง 3) หญิงยืนยันต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่าตนมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ 4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ 5) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์ ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์ภายหลังการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของแพทยสภา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น”

ในส่วนของพระศาสนจักรคาทอลิก ได้สอนคริสตชนในเรื่องของการทำแท้งไว้ว่าการทำแท้ง โดยตรงและด้วยความสมัครใจเป็นการกระทำที่ไร้ศีลธรรมและเลวทรามที่สุดพระสมณสาสน์ “ข่าวดีเรื่องชีวิต” (Evangelium Vitae) โดย พระสันตะปาปา ยอห์น ปอล ที่ 2 (ค.ศ. 1993: 115) ที่กล่าวถึง พระบัญญัติ “อย่าฆ่าคน” นั้น พระสันตะปาปาทรงแถลงในเบื้องต้นว่า “การฆ่าชีวิตมนุษย์ผู้บริสุทธิ์โดยตรงและกระทำด้วยความสมัครใจเป็นการกระทำที่ไร้ศีลธรรมอย่างหนักในทุกกรณี” (เทียบ EV ข้อ 57) พระศาสนจักรคาทอลิกยืนยันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทารกในครรภ์มารดาตั้งแต่เมื่อการปฏิสนธิได้เริ่มต้นขึ้น การอภิบาลดูแลผู้ที่ทำแท้งหรือผู้ที่กำลังต้องการทำแท้ง เพราะหากผู้ที่กำลังต้องการทำแท้งได้รับการดูแลอภิบาลที่ถูกต้องสำหรับผู้ที่ทำแท้งไปแล้วก็จะสามารถรับศีลอภัยบาป กลับเข้าสู่พระศาสนจักรได้รับการเยียวยา

ด้านจิตใจ และดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การทำแท้งตามมุมมองของพระศาสนจักรโรมันคาทอลิก เพื่อจะได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับคำสอนทางการของพระศาสนจักรโรมันคาทอลิกต่อการทำแท้ง พระศาสนจักรคาทอลิก ในฐานะที่เป็นผู้ปกป้องชีวิตมนุษย์ (pro-life) ชีวิตที่เริ่มตั้งแต่เกิดการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และสิ้นสุดลงเมื่อต้องตายตามธรรมชาติ ได้ยืนยันถึงคำสอนที่ไม่อาจจะเมิดได้นี้ โดยไม่จำกัด เฉพาะในขอบเขตของพระศาสนจักรเท่านั้น แต่รวมไปถึงมนุษย์ทุกคนที่มีน้ำใจดี (all people of good will) ให้พิจารณาถึงการเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ดังกล่าว โดยยึดมั่นว่าการปกป้อง ชีวิตมนุษย์นั้นตั้งอยู่บน “กฎศีลธรรมตามธรรมชาติ” ที่พระเจ้าทรงจารึกลงในจิตใจของมนุษย์ ทุกคน และโดยอาศัยเหตุผลมนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงนี้ได้อย่างเท่าเทียมเสมอกัน

มโนธรรมเป็นต้นตอแรกที่สำคัญและสุดท้ายในการกระทำสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ มโนธรรมภายในจิตใจจะช่วยให้มนุษย์มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ดีออกจากสิ่งที่ไม่ดี มีความสำนึกตนและความรับผิดชอบต่อความคิด และการกระทำของตัวเอง การพิจารณามโน ธรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากทั้งในหญิงผู้ ตั้งครรภ์ ผู้ให้คำปรึกษาทางเลือกแก่หญิงผู้ตั้งครรภ์ที่ต้องการทำแท้งและผู้ประกอบวิชาชีพเวช กรรมตามข้อบังคับแพทยสภา ดังนั้น การคัดค้านจากมโนธรรมสิทธิและหน้าที่ของการคัดค้าน จากมโนธรรมเมื่อกฎหมายอนุญาตให้ทำแท้งได้ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ได้พิจารณามโน ธรรมอย่างถ่องแท้จะต้องปฏิเสธอย่างสุภาพแต่หนักแน่น มนุษย์ไม่สามารถเชื่อฟังกฎหมายที่ ผิดศีลธรรม เช่นกรณีของกฎหมายที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้ตามหลักการที่ว่าการทำแท้งเป็น สิ่งถูกต้องตามกฎหมาย การใช้อำนาจละเมิดชีวิตมนุษย์ที่ทาลายไม่ได้ และกฎของพระเจ้าที่ ปกป้องคุ้มครองชีวิตต้องมาก่อนกฎหมายใดๆ ของมนุษย์ เมื่อกฎหมายของมนุษย์ขัดแย้งกับมโน ธรรม ต้องยืนยันถึงสิทธิประการแรกและความเป็นเลิศสูงสุดของบัญญัติของพระเจ้า "เราต้อง นบนอบเชื่อฟังพระเจ้ายิ่งกว่าเชื่อฟังมนุษย์" (กจ. 5.29) ความซื่อตรงและความเข้มแข็งใน ความจริง

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษามุมมองทางจริยศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานด้านคำสอน และการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

มุมมองด้านจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมุมมองจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนและการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบมุมมองจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกและเพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนและการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง 1) กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งของพระศาสนจักรได้แก่ ประมวลกฎหมายพระศาสนจักร (บรรพ 6) 2) กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 3) กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศอื่นๆ

1.2 คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิกเกี่ยวกับการทำแท้ง 1) พระคัมภีร์ 2) คำสอนพระศาสนจักร คาทอลิก (Catechism of the Catholic Church) 3) พระสมณสาสน์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ปอลที่ 6 ว่าด้วยกฎเกณฑ์ แห่งการคุมกำเนิดของชีวิตมนุษย์ (Humanae Vitae) 4) พระสมณสาสน์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ยอห์น ปอลที่ 2 ว่าด้วยเรื่องคุณค่าของชีวิตมนุษย์ และชีวิตมนุษย์มีอาจถูกล่วงละเมิดได้ (Evangelium Vitae) 5) แถลงการณ์สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยเรื่องการทำแท้ง 6) มุมมองเรื่องการทำแท้งในบริบทคำสอนทางสังคมของพระสันตะปาปาฟรังซิส

นิยามศัพท์เฉพาะ

การทำแท้ง หมายถึง การกระทำใดๆ ที่ตั้งใจจะทำให้การตั้งครรภ์ยุติหรือสิ้นสุด ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา

คำสอน หมายถึง คำสั่งสอนจากพระคัมภีร์และธรรมประเพณีเรื่องความเชื่อ พิธีกรรม ศักดิ์สิทธิ์ วิธีชีวิตคริสตชนและการสวดภาวนาของคริสตชน

การอภิบาล หมายถึง การดูแล การให้ความรู้ การอบรมโน้มน้าวมโนธรรมและการให้คำแนะนำคริสตชนเพื่อให้พวกเขามีความรู้ความเข้าใจและดำเนินชีวิต ตามแนวทางของพระศาสนจักรคาทอลิก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการการสนทนากลุ่มตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้มาสร้างเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นำประเด็นการสนทนากลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งได้ค่า IOC ที่มีค่าระหว่าง 0.66 – 1.00 แล้วปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสนทนากลุ่มบางประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
3. นำประเด็นการสนทนากลุ่มไปใช้ในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลมุมมองทางจริยศาสตร์ตามกฎหมายการทำแท้งในประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Content Synthesis)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลมุมมองทางจริยศาสตร์ตามคำสอนพระศาสนจักรคาทอลิกในส่วนของพระคัมภีร์ใช้การตีความ (Exegesis) สำหรับเอกสารคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis and content synthesis)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบมุมมองจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีกฎหมายเข้มงวดในการทำแท้ง โดยในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ภาควิชา 2 ความผิดลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูกได้บัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการทำแท้งเอาไว้ในมาตรา 301 ถึง มาตรา 304 สารระสำคัญคือ การทำแท้งถือเป็นความผิด และต้องรับโทษทางอาญา ไม่ว่าผู้เป็นแม่จะยินยอม หรือเป็นผู้ทำแท้งเอง ยกเว้นการทำแท้งบางประเภทที่ไม่มี ความผิดซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 305 ว่าหากแพทย์เป็นผู้ทำแท้งให้ในกรณีที่มีความจำเป็นด้าน สุขภาพของหญิงผู้ตั้งครรภ์ หรือเป็นกรณีที่เกิดการตั้งครรภ์นั้นเกิดจากการกระทำความผิดอาญา เกี่ยวกับเพศจนกระทั่งมีการปรับในฉบับที่ 26 ปี พ.ศ. 2560 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการ เพิ่มโทษให้มากขึ้น เจตนาในการมีกฎหมายที่เข้มงวดก็เพื่อการลงโทษทางกฎหมายนั้นเป็น ตัวป้องปรามหรือช่วยลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์อันนำไปสู่การต้องการที่จะทำแท้ง หรือลดอัตราการการทำแท้งให้น้อยลง แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กฎหมายไทยที่มีความเข้มงวดและมี บทลงโทษที่หนัก เพื่อคำนึงถึงการปกป้องคุ้มครองทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาที่มีสิทธิที่จะได้รับ การคุ้มครองให้เกิดมาและป้องกันการก่ออาชญากรรมทางเพศ หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมอัน นำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และการทำแท้งซึ่งเป็นการฆ่าทารกในครรภ์ก่อนที่จะคลอด ออกมาเป็น “บุคคล” ตามที่กฎหมายกำหนด เหตุผลในการปรับเปลี่ยนกฎหมายใหม่นี้ เนื่องจากกฎหมายเดิมนั้นมีความขัดหรือแย้งต่อมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย ทั้งนี้ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มีเจตนารมณ์และคุณธรรมทางกฎหมายที่ต้องการคุ้มครอง ชีวิตของทารกในครรภ์ โดยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่กำลังจะเกิดมา แต่เนื่องจากรากฐานของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์เพียงเท่านั้น แต่ยัง ต้องมีปัจจัยอื่นที่สำคัญเป็นรากฐานของสังคมประกอบด้วย

ดังนั้น สารสำคัญที่เปลี่ยนไปจากกำหนดให้การทำแท้งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ยกเว้น การตั้งครรภ์นั้นเป็นอันตรายต่อชีวิตของหญิงที่ตั้งครรภ์ แต่ในกฎหมายฉบับใหม่ได้ปรับให้หญิง ที่ตั้งครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์สามารถยืนยันที่จะทำแท้งได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่หากอายุ ครรภ์มากกว่าสิบสองสัปดาห์แล้ว ก็สามารถแสดงเจตจำนงที่จะทำแท้งได้ แต่ต้องปฏิบัติตาม ประกาศเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ของกระทรวงสาธารณสุขเรื่องการตรวจและรับ

คำปรึกษาทางเลือกในการทำแท้ง ตามมาตรา 305 โดยให้หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ แต่ไม่เกินยี่สิบสัปดาห์ที่ประสงค์จะทำแท้ง ต้องได้รับการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและผู้ประกอบวิชาชีพอื่นก่อนตัดสินใจยืนยันที่จะทำแท้ง สำหรับหน่วยบริการปรึกษาทางเลือก (สถานพยาบาลของรัฐหรือเอกชนหรือองค์กรภาครัฐ) กฎหมายเรื่องการทำแท้งจึงไม่เป็นไปตามกฎหมายและคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกที่ยืนยันในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทำแท้งในทุกกรณี โดยเฉพาะการทำแท้งโดยตรง (Direct abortion) ซึ่งแม้ว่า พระคัมภีร์ไบเบิลจะไม่มีคำกล่าวถึงเรื่องของการทำแท้งโดยตรง แต่ก็มีคำสอนว่า “พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ตามภาพลักษณ์ของพระองค์ พระองค์ทรงสร้างเขาตามภาพลักษณ์ของพระเจ้า พระองค์ทรงสร้างให้เป็นชายและหญิง” (หนังสือปฐมกาล 1:27) ชีวิตของมนุษย์เป็นของขวัญล้ำค่าของพระเจ้า เป็นการประทับของพระเจ้าอย่าง เป็นรูปธรรม ชีวิตทุกชีวิตจึงมีคุณค่าและศักดิ์ศรีเริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิจนถึงช่วงระยะเวลาสุดท้ายของชีวิต คือการตายตามธรรมชาติและในประมวลกฎหมายพระศาสนจักร (บรรพ 6) ได้ระบุ ความผิดต่อชีวิตและเสรีภาพของมนุษย์ในมาตรา 1397 ไว้ว่า บุคคลที่ทำการฆาตกรรมหรือลักพาคนด้วยกำลังหรือด้วยการล่อลวงหรือหน่วงเหนี่ยวกักขัง หรือทำให้เสียอวัยวะ หรือทำให้บาดเจ็บสาหัสต้องถูกลงทัณฑ์ด้วยโทษ ถูกตัดจากผลประโยชน์และโทษถูกห้าม ซึ่งกล่าวไว้ในกฎหมายมาตรา 1336 ตามความหนักเบาของความผิด ส่วนการฆาตกรรมต่อบุคคลที่กล่าวไว้ในกฎหมายมาตรา 1370 ต้องถูกลงทัณฑ์ด้วยโทษตามที่กำหนดไว้แล้วในมาตรานั้น มาตรา 1398 บุคคลใดจัดการให้มีการทำแท้งโดยมีผลสำเร็จตามมาต้องโทษถูกตัดขาดจากพระศาสนจักรโดยอัตโนมัติ

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง ที่ได้จากการศึกษาหลักสำคัญในการปรับเปลี่ยนกฎหมายการทำแท้งใหม่ตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกในการยุติการตั้งครรภ์ ตามมาตรา 305 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2565 กับคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก ก็คือ “สิทธิของผู้หญิงผู้ตั้งครรภ์และสิทธิของเด็กในครรภ์” ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2564 ให้เหตุผลในการปรับเปลี่ยนกฎหมายไว้ว่า บทบัญญัติตามมาตรา 301 นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของตนเอง” การทำแท้งหรือการยุติการตั้งครรภ์เป็นปัญหาทั้งทางสังคมทางการแพทย์และทางกฎหมายที่มีความละเอียดอ่อน รวมทั้งเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและศีลธรรม ความผิดทางอาญาและกำหนดโทษที่กำหนดไว้นั้นแม้มีเจตนาต้องการคุ้มครองชีวิตของทารกในครรภ์ โดยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่กำลังจะเกิด ซึ่งในฐานะเหตุผลที่ศาล

รัฐธรรมนูญให้คำวินิจฉัยออกมาในเชิงเห็นด้วยกับการให้สิทธิของหญิงผู้ตั้งครรภ์ว่า มีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใดต่อชีวิตและร่างกายของตนได้ตราเพื่การกระทำนั้น ไม่ไปรบกวนหรือล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น รวมถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของหญิงตั้งครรภ์ที่มีสิทธิตัดสินใจว่าจะยุติการตั้งครรภ์หรือตั้งครรภ์ต่อไปนั้น ซึ่งหากมีหญิงตั้งครรภ์คนใดใช้สิทธิในการทำแท้งยุติการตั้งครรภ์ได้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ตามหลักคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกยืนยันว่า เป็นการฆ่าคน เป็นการกระทำที่ไร้ศีลธรรมและเลวทรามที่สุด ผู้ที่ทำแท้งหรือมีส่วนร่วมในการทำแท้งต้องได้รับโทษทางกฎหมายพระศาสนจักรให้ขับออกจากพระศาสนจักร (กฎหมายพระศาสนจักร มาตรา 1398 และในขณะที่กฎบัตรขององค์การสหประชาชาติได้รับรองถึงสิทธิมนุษยสากล ในข้อที่ 1 ระบุว่า “มนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีเสรีภาพ สิทธิ และศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันทุกคนมีมโนธรรม และเหตุผลเท่าเทียมกัน จงปฏิบัติต่อกันฉันพี่น้อง” ซึ่งสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของปัจเจกหรือบุคคลในฐานะที่เกิดและคลอออกมาพ้นจากกรรมมารดาแล้วเท่านั้น แต่ในมุมมองของพระศาสนจักรคาทอลิก ระบุว่า “ชีวิตมนุษย์เริ่มต้นตั้งในขณะที่เกิดการปฏิสนธิ ที่เชื้อชีวิตของพ่อและแม่ผสมกันนั้น ชีวิตใหม่ได้เริ่มขึ้นมาแล้ว ซึ่งไม่ใช่ชีวิตของพ่อหรือชีวิตของแม่ แต่เป็นชีวิตใหม่ของมนุษย์ที่อยู่ในครรภ์ที่เจริญพัฒนาโดยตัวของตนเอง ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นที่นี่ และวิทยาศาสตร์ด้านพันธุกรรมก็ได้รับรองความเป็นจริงข้อนี้ (เทียบ Evangelium Vitae, ข้อ 60 สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2021: ออนไลน์) นอกจากนี้ ทางวิทยาศาสตร์ยังบอกความจริงอีกว่า “ชีวิตทารกในครรภ์ของหญิงผู้ตั้งครรภ์ เป็นชีวิตใหม่อีกชีวิตหนึ่งเป็นคนละคนกับผู้เป็นแม่ การยึดติดอยู่กับแม่เพื่อรับเอาอาหารและที่อยู่อาศัยทางแม่เท่านั้น เลือดของแม่ไม่ได้เข้าไปในตัวของผู้เหมือนอย่างที่บางคนเข้าใจเลย แม่จึงไม่มีสิทธิเหนือความเป็นความตายของผู้ที่อยู่ในครรภ์” และ “สำหรับผู้ที่มีมุมมองว่าทารกในครรภ์โดยเฉพาะในระยะแรกๆ ของการตั้งครรภ์นั้น ยังไม่ถือว่าเป็นมนุษย์ เพราะส่วนต่างๆ ของร่างกายและสมองยังไม่สมบูรณ์ ในมุมมองของพระศาสนจักรคาทอลิก ยังคงเห็นว่าทารกในครรภ์นั้นเป็นมนุษย์ตั้งแต่แรกปฏิสนธิแล้ว” (สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2021: ออนไลน์) ชีวิตของทารกในครรภ์ที่เป็นชีวิตของมนุษย์ที่บริสุทธิ์ ที่ถือว่ามีความค่ามากกว่าสัตว์ทั่วไป และยังมีได้ทำความผิด ไม่ได้ตัดสินใจที่จะรุกรานหรือรุกร้าใครแม้แต่บุคคลที่เป็นมารดา จึงควรเป็นผู้ที่ได้รับความปกป้องคุ้มครองมากที่สุด ตรงกับเอกสารศักดิ์ศรีของบุคคล (Dignitas Personae) ข้อ 4 ที่ได้กำหนดสองหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวกับชีวจริยธรรม หลักการพื้นฐานแรกคือ “ตัวอ่อนมนุษย์จะต้องได้รับการเคารพและถือว่าเป็น ‘บุคคล’ ตั้งแต่ช่วงเวลาการปฏิสนธิ ด้วยเหตุผลนี้ สิทธิในฐานะที่เป็นบุคคลของเขาจะต้องได้รับการยอมรับ

เป็น ‘บุคคล’ ตั้งแต่ช่วงเวลาการปฏิสนธิ ด้วยเหตุผลนี้ สิทธิในฐานะที่เป็นบุคคลของเขาจะต้องได้รับการยอมรับและต้องเคารพสิทธิในการมีชีวิตมนุษย์ของผู้บริสุทธิ์ทุกคน”

คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิกเกี่ยวกับกฎหมายการทำแท้ง (สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2021: ออนไลน์) ทำให้เห็นถึงการยืนยันถึงการไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งทุกประการและความปรารถนาอันแรงกล้าของพระศาสนจักรคาทอลิกที่จะมีส่วนร่วมในการรับใช้และร่วมมือกับรัฐบาล บรรดาผู้นำและผู้มีน้ำใจดีทั้งหลาย เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจหาวิธีการและเสนอแนะการปฏิบัติอย่างจริงจังในการแก้ปัญหาต่างๆ หลักศีลธรรมตามคำสอนของศาสนาคาทอลิกในเรื่องนี้ก็สอดคล้องกับหลักศีลธรรมของศาสนาอื่นๆ

การทำแท้งในพระสมณสาสน์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ยอห์น ปอลที่ 2 ว่าด้วยเรื่องคุณค่าของชีวิตมนุษย์และชีวิตมนุษย์มีอาจถูกล่วงละเมิดได้ (Evangelium Vitae) มองว่า เป็นอาชญากรรมที่กฎหมายใดๆ ของมนุษย์ไม่อาจรับรองให้เป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายได้เลย ไม่มีข้อบังคับในมโนธรรมให้เราต้องเชื่อฟังทำตามกฎหมายแบบนั้น ตรงข้ามกลับมีข้อบังคับชัดเจนเคร่งครัดให้เราต้องทำการต่อต้านกฎหมายเหล่านั้น โดยคัดค้านจากมโนธรรมของเรานับแต่แรกเริ่มที่มีพระศาสนจักรคำเทศน์สอนของบรรดาอัครสาวกก็เตือนคริสตชนถึงหน้าที่ที่จะต้องนบนอบเชื่อฟังอำนาจทางการที่ถูกต้องตามกฎหมายบัพติศญา “อย่าฆ่าคน” นี่จึงเป็นจุดหักเหที่เริ่มต้นนำเราไปสู่อิสรภาพแท้จริง

การทำแท้งเป็นการกระทำที่เลวทราม ไม่คำนึงถึงความดีสูงสุด ในการให้คุณค่าและความสำคัญของชีวิตที่เกิดใหม่อันเป็นของขวัญจากพระเจ้า จากการศึกษามุมมองด้านจริยศาสตร์เกี่ยวกับทำแท้งตามคำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก (Catechism of the Catholic Church) ทำให้มีความมั่นคงและชัดเจนว่าเราต้องให้ความเคารพและปกป้องทุกชีวิต เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ชีวิตมนุษย์นั้นต้องได้รับความเคารพและปกป้องอย่างเต็มที่ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ ตั้งแต่วินาทีแรกที่มีชีวิต มนุษย์จะต้องได้รับการยอมรับว่า เขามีสิทธิของความเป็นบุคคล ซึ่งเราไม่สามารถที่จะละเมิดสิทธิของชีวิตที่บริสุทธิ์นั้นได้ (CCC. ข้อ 2270) การทำแท้ง ทุกกรณีเป็นความผิดทางศีลธรรม อย่าฆ่าเด็กทารกด้วยการทำแท้งและอย่าทำลายเขาภายหลังการเกิด (ดีดาเค 2: 2) พระเป็นเจ้าซึ่งเป็นเจ้านายชีวิต ได้มอบให้มนุษย์มีหน้าที่อันประเสริฐ ต้องรักษาชีวิตและมนุษย์ต้องถือหน้าที่นั้นด้วยวิธีอันเหมาะสมกับมนุษย์ เพราะฉะนั้น ชีวิตต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองด้วยความเอาใจใส่ยิ่งตั้งแต่เวลาปฏิสนธิทีเดียว การทำแท้งและการฆ่าทารกเป็นอาชญากรรมอันน่าเกลียดน่าชังที่สุด

ดังนั้น จากการศึกษาตามหลักคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกยืนยันได้ว่า ไม่สามารถทำแท้งได้ในทุกกรณี แต่ขณะเดียวกันด้านมโนธรรมและจริยธรรมของคริสตชนนั้น เราถือความหนักเบาของการกระทำ ยินยอม รับรู้หรือมีส่วนร่วมเต็มใจที่จะกระทำความผิดหรือไม่ เพราะพระศาสนจักรคาทอลิกให้ความสำคัญ ของชีวิตมนุษย์และคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะพระศาสนจักรคาทอลิกยืนยันว่า ชีวิตมนุษย์เริ่มต้นตั้งแต่เกิดการปฏิสนธิในครรภ์มารดาและสิ้นสุดลงเมื่อต้องตายตามธรรมชาติ และถึงแม้ว่ากฎหมายบ้านเมืองอนุญาตให้ทำแท้งได้ แต่พระศาสนจักรคาทอลิกก็ยังยืนยันว่าไม่เห็นด้วยกับการแท้งในกรณีใดๆ ทั้งสิ้นและถือว่าเป็นความผิดต่อศีลธรรม และหลักธรรมคำสอนรวมทั้งกฎหมายของพระศาสนจักรคาทอลิก

มโนธรรมเป็นต้นตอแรกที่สำคัญและสุดท้ายในการกระทำสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ มโนธรรมภายในจิตใจจะช่วยให้มนุษย์มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ดีออกจากสิ่งที่ไม่ดี มีความสำนึกตนและความรับผิดชอบต่อความคิดและการกระทำของตัวเอง ดังนั้น การคัดค้านจากมโนธรรมสิทธิและหน้าที่ของการคัดค้านจากมโนธรรมเมื่อกฎหมายอนุญาตให้ทำแท้งได้ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ได้พิจารณาโนธรรมอย่างถ่องแท้ อาจต้องปฏิเสธอย่างสุภาพแต่หนักแน่น มนุษย์ไม่สามารถเชื่อฟังกฎหมายที่ผิดศีลธรรม “เราต้องนบนอบเชื่อฟังพระเจ้ายิ่งกว่าเชื่อฟังมนุษย์” (กจ. 5.29) ความซื่อตรงและความเข้มแข็งในความจริง “การทำตามมโนธรรมของตนด้วยความเชื่อฟังต่อพระบัญญัติของพระเจ้าไม่ใช่เป็นหนทางที่ง่ายเสมอไป เราต้องไม่เพิกเฉยถึงความสำคัญของการเสียสละและการที่จะรับโทษ บางครั้งเราถูกเรียกร้องให้ต้องเป็นวีรชนเพื่อที่จะรักษาความสัตย์ซื่อต่อกฎของพระเจ้า การปกป้องและการยินดีต้อนรับชีวิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นมาเป็นการเป็นประจักษ์พยานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือซึ่งคริสตชนต้องมีในทุกสถานการณ์”

2.แนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนและการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

1. แนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

ในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไปทิศทางเดียวกันว่าดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 กล่าวว่า “พระศาสนจักรต้องมีการทบทวนวิธีการในการสอนคำสอนในระดับต่างๆ ให้กับคริสตชนควรมีการออกเอกสารทั้งในระดับเป็นทางการและเอกสาร

เผยแพร่ง่ายๆ เข้าใจง่าย ออกมาเดือนละอธิบายน้อยต่อเนื้อเรื่องต่อเด็กและเยาวชน หรืออธิบายข้อคำสอนควรทำให้กว้างขวาง นอกจากการสอนคำสอนในห้องเรียน หรือ การเทศน์สอนโดยพระสงฆ์ การเผยแพร่ง่ายๆ ในสื่อต่างๆ ที่จะเข้าถึงคริสตชนทุกสถานภาพ ทุกวัย ที่จะเข้าใจและปฏิบัติถูกต้อง และการป้องกันการแก้ไขและการอภิบาลคำสอนที่ยัง ติดขัดกับคำสอนของพระศาสนจักร อุปสรรคที่เยาวชนจะเข้าถึงลำบาก หรือหน่วยงานต่างๆ ในแง่ของการเข้ามาขอคำปรึกษา”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 กล่าวว่า “ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้ง ทั้งเพื่อการแก้ไขและการป้องกันในเรื่องของการทำแท้งไม่พึงประสงค์ เช่น โรงเรียนเพื่อดูแลส่งเสริมแนวคิดที่ถูกต้อง ให้มองเห็นคุณค่าของชีวิตทุกชีวิต คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกๆ ชีวิต”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 กล่าวว่า “ควรมีการสอนคำสอนเป็นพิเศษสำหรับคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้ง ทั้งที่ทำไปแล้ว หรือที่กำลังต้องการจะกระทำ เพื่อให้เขาได้รู้และความเข้าใจถึงคำสอนของพระศาสนจักรและมีผู้ที่คอยรับฟัง แนะนำช่วยเหลือให้เขาทราบถึงคุณค่าของชีวิตและการมีชีวิตครอบครัวที่ดี”

ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9 กล่าวว่า “ควรมีรูปแบบแนวทางการดำเนินงานด้านคำสอนในพระศาสนจักรคาทอลิกต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่คริสตชนทุกคนเพื่อให้คริสตชนที่ยังไม่รับรู้ตัวกฎหมายของพระศาสนจักรและกฎหมายบ้านเมือง และการคำสอนในพระศาสนจักรและในส่วนของการสอนคำสอนแบ่งออกเป็นช่วงๆ ตามวัยของคริสตชน เข้ากับการสอนคำสอนในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และในระดับบัณฑิตศึกษาที่เรียนใน ควรมีการสอนคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง ในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นเด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณค่าของชีวิตครอบครัว การวางแผนชีวิตครอบครัวและการช่วยเหลือปกป้องชีวิต”

จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว จะเห็นว่า มีผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของความสำคัญจำเป็นในการสอนคำสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะ เพื่อให้ทุกคนโดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครมไม่พึงประสงค์มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของหลักคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกและสิ่งที่กฎหมายการทำแท้งใหม่ของประเทศไทย

มุมมองด้านจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางด้านคำสอนในพระศาสนจักรคาทอลิก เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพระศาสนจักรควรมีหลักการสอน ดังนี้คือ

1.1 ควรมีการจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับการทำแท้งระดับทางการและนำเอกสารเผยแพร่ที่เข้าใจง่ายออกมาเตือนและอธิบายอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรมีการอธิบายข้อคำสอนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำแท้ง นอกจากการสอนคำสอนในห้องเรียน การเทศน์สอนโดยพระสงฆ์ การเผยแพร่ในสื่อต่างๆ

1.3 ควรมีการเผยแพร่เอกสารคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งเพื่อให้เข้าถึงคริสตชนทุกสถานภาพ ให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง รู้วิธีป้องกัน และวิธีการแก้ไข

1.4 ควรมีการสอนคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง ในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณค่าของชีวิตครอบครัว การวางแผนชีวิตครอบครัว และการช่วยเหลือปกป้องชีวิต

1.5 พระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย ควรจะมีรูปแบบคำสอนหรือหลักสูตรคำสอนที่ชัดเจน เพื่อใช้สอนสัตบุรุษทั่วไปเรื่องการทำแท้งตามกฎหมายใหม่ในบริบทคริสตชน

1.6 ควรมีการพิจารณาถึงรูปแบบการสอนคำสอนที่เหมาะสมกับบุคคลที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้ง หรือผู้ที่ต้องการปรึกษาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และการทำแท้ง

1.7 ควรทบทวนและเน้นย้ำคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งให้แพทย์ พยาบาลและผู้เกี่ยวข้องใน ด้านสุขภาพ เพื่อการไตร่ตรองมโนธรรมของตนในการปฏิเสธหรือตอบรับการให้ความร่วมมือต่อสถานพยาบาลที่มีการทำแท้ง

1.8 ควรมีการสอนคำสอนเรื่องมโนธรรมให้กับคริสตชนทุกสถานภาพ ทั้งผู้ที่ต้องการทำแท้งหรือมีปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ รวมไปถึงคริสตชนในทุกช่วงวัยเพื่อให้เข้าใจในหลักคำสอนและมีมโนธรรม ที่ถูกต้อง

2. แนวทางการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย

ในเรื่องแนวทางการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทยนี้มีกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แสดง ความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

“หลักสำคัญในการอภิบาลเรื่องนี้ คือ แนวทางคำสอนในการอภิบาลคริสตชนเรื่องการทำแท้งในประเทศไทยจำเป็นต้องเริ่มต้นที่รากฐานความสัมพันธ์ของคริสตชนกับพระเยซูเจ้า ให้คริสตชนเปิดใจฟังคำสอนในการดูแลเพื่อรักษาชีวิตที่เกิดใหม่และดูแลผู้เป็นแม่ได้อย่างเหมาะสม ให้ตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมและคุณค่าของชีวิตที่เกิดขึ้นใหม่นั้น ในกระบวนการที่จะต้องอภิบาล คือ การเยี่ยมและให้กำลังใจ และพูดคุยรับฟังปัญหา ซึ่งประสบกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตเพราะว่าพวกเรามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เราต้องเยียวยารักษาใจของพวกเราให้เข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น เน้นย้ำให้เขาได้เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น และบาทหลวง นักบวช ครูคำสอน ต้องมีหน้าที่อภิบาลคริสตชนเขาให้เข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้นและควรเป็นตัวแทนสื่อกลางในงานอภิบาล ปลุกฝัง ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามให้กับเด็กๆ และเยาวชนในชุมชนของตนเองและอภิบาลเวช บุคคลที่เกี่ยวข้องก็ควรให้คำสอนคำแนะนำที่ชัดเจนในการยับยั้งทำสิ่งที่ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระศาสนจักร และแนวทางคำสอนในการอภิบาลคริสตชนเรื่องการทำแท้งในประเทศไทย การอภิบาลคริสตชนในเรื่องนี้ ควรอภิบาลให้ครอบคลุมไปถึงทุกคนที่เกี่ยวข้องและต้องสอนให้ทุกคนพร้อมที่ยินยอมในสิ่งที่ถูกต้อง และสอนเรื่องมโนธรรมให้กับคริสตชนทุก สถานภาพ เพื่อปลุกฝังมโนธรรมของเด็กและเยาวชนและทุกคนทุกสถานภาพให้มีมโนธรรม ที่ถูกต้องและพร้อมที่จะเริ่มดำเนินชีวิตใหม่ที่ถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนา”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้อง กันว่า แนวทางการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทยต้องมีการอภิบาลใน หลายๆ ด้าน ได้แก่

2.1 ควรเริ่มต้นที่รากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ของคริสตชนกับพระเยซู เจ้าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระเยซูเจ้า

2.2 ควรส่งเสริมให้คริสตชนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องต้นกำเนิดของชีวิต และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อที่บรรดาคริสตชนจะสามารถเข้าใจถึงพื้นฐานของหลักคำ สอนในพระศาสนจักร

2.3 ควรมีการอภิบาลที่ไม่ขาดช่วงในทุกช่วงชีวิต และให้ครอบคลุมคริสตชน ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับการท้องไม่พึงประสงค์หรือปัญหาการทำแท้ง ให้เปิด ใจรับฟังคำสอนอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา

2.4 บาทหลวง นักบวช ครูคำสอน ต้องมีหน้าที่อภิบาลคริสตชนเขาให้เข้าใจ กับสิ่งที่เกิดขึ้น คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น และควรเป็นตัวแทนสื่อกลางในงาน

มุมมองด้านจริยศาสตร์เรื่องการทำแท้งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ตามคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิก

อภิบาลและปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่พึงามให้กับเด็กๆ และเยาวชนในชุมชนของตนเอง

2.5 ควรมีการอภิบาลเวชบุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำสอน คำแนะนำที่ชัดเจนให้กำลังใจ และพลังในการยืนหยัดทำสิ่งที่ถูกต้อง ตามมโนธรรมที่ถูกต้องของตน

2.6 ควรมีจัดการการเรียนสอนเรื่องมโนธรรมให้กับคริสตชนทุกสถานภาพ เพื่อปลูกฝังมโนธรรมของเด็กและเยาวชนและทุกคนทุกสถานภาพให้มีมโนธรรมที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วัด โรงเรียน ศูนย์คำสอน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมี 1) การจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับการทำแท้งระดับทางการและนำเอกสารเผยแพร่ที่เข้าใจง่าย ออกมาเตือนและอธิบายอย่างต่อเนื่อง 2) การอธิบายข้อคำสอนทำต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำแท้ง นอกจากการสอนคำสอนในห้องเรียน การเทศน์สอนโดยพระสงฆ์ การเผยแพร่ในสื่อต่างๆ 3) การเผยแพร่เอกสารคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งเพื่อให้เข้าถึงคริสตชนทุกสถานภาพให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง รู้วิธีป้องกันและวิธีการแก้ไข 4) การสอนคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งในโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาที่ 6 และระดับอุดมศึกษา 5) รูปแบบคำสอนหรือหลักสูตรคำสอนที่ชัดเจน เพื่อใช้สอนสัตบุรุษทั่วไปเรื่องการทำแท้งตามกฎหมายใหม่ในบริบทคริสตชน 6) การพิจารณาถึงรูปแบบการสอนคำสอนที่เหมาะสมกับบุคคลที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้ง หรือผู้ที่ต้องการปรึกษาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้งและ 7) การพิจารณาทบทวนและเน้นย้ำคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งให้แพทย์ พยาบาล และผู้เกี่ยวข้องในด้านสุขภาพเพื่อการไตร่ตรองมโนธรรมของตน

2. วัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการอภิบาลคริสตชนเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย ดังนี้ 1) เริ่มต้นที่รากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ของคริสตชนกับพระเยซูเจ้าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระเยซูเจ้า 2) ส่งเสริมให้คริสตชนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องต้นกำเนิดของชีวิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อที่บรรดาคริสตชนจะสามารถเข้าใจถึงพื้นฐานของหลักคำสอนในพระศาสนจักร 3) มีการอภิบาลที่ไม่ขาดช่วงในทุกช่วงชีวิตและให้ครอบคลุมคริสตชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับการท้องไม่พึงประสงค์หรือปัญหาการทำแท้ง ให้เปิดใจรับฟังคำสอนอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา 4) บาทหลวง นักบวช ครูคำสอนต้องมีหน้าที่อภิบาล คริสตชนเขาให้เข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น และควรเป็นตัวแทนสื่อกลางในงานอภิบาลและปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมที่พึงาม

ให้กับเด็กๆ และเยาวชนในชุมชนของตนเองและ 5) ควรมีการอภิบาลเวชบุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำสอน คำแนะนำที่ชัดเจน ให้กำลังใจและพลังในการยืนหยัดทำสิ่งที่ถูกต้องตามมโนธรรมที่ถูกต้องของตน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างคู่มือการอภิบาลหรือสอนคำสอนเกี่ยวกับการทำแท้งสำหรับผู้อภิบาล คุณครู และครอบครัว เพื่อนำไปใช้ในการอภิบาลหรือสอนคำสอนให้แก่คริสตชนทุกช่วงวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรมแผนกคริสตศาสนธรรม. (2550). *คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก*. โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ทัศไนย์ คมกฤส. (2550). *พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์*. โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- นุพันธ์ ทัศมาลี. (2564, 19 กรกฎาคม). คำแนะนำสำหรับพระสงฆ์ ผู้ฟังแก้บาปกรณีบาปทำแท้ง. <http://www.kamsonchan.com/index.php/article>
- ปอล ที่ 6. (2540). *Humanae vitae: พระสมณสาสน์เรื่องกฎเกณฑ์แห่งการคุมกำเนิดของชีวิตมนุษย์*. โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ฟรังซิส. (2562). *Christus vivit: สมณสาสน์เรื่องพระคริสตเจ้าทรงพระชนม์*. โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- มีชัย กิจบุญชู. (2522). *แถลงการณ์สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยเรื่องการทำแท้ง*. สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- ยอห์น ปอล ที่ 2. (2550). *Evangelium vitae: พระวรสารแห่งชีวิต*. โรงพิมพ์ศูนย์วรรณกรรมซาเลเซียน.
- สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2564, 11 มกราคม). คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิกเกี่ยวกับกฎหมายการทำแท้ง. <https://www.cbct.or.th>